

De Heraut

door de.

Bereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 5 October 1919. N°. 2176.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieën aan de ADMINISTRATIE. Bureau: N. Z. Voorburgwal 58—60, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.50 bij vooruitbetaling voor het Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 7.20 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f .—15. Advertentie: van 1 tot 6 regels f 1.30, met inbegrip van bewijsnummer, voor elke regel meer f .20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven f .12 per regel.

Van de Kerk.

XXVII.

En sommigen uit hen geloofden, en werden aan Paulus en Silas toegevoegd, en van de Godsdienstige Grieken, en een groote menigte, en van de voornaamste vrouwen niet weinigen. Hand. XVII: 4.

In zake de beteekenis en aanwending van den Doop bleek alzoo 1°, dat de Doop werd aangewend bij het Joodsche Proselytisme; dat 2°, de Doop toepassing vond in het optreden van Johannes den Dooper; en dat 3°, de Doop weer in anderen en in hooger zin Sacrament werd in de Christelijke Kerk. Laat ons elk dezer drie aanwendingen nu in het bijzonder besien.

Zoo komen we dan in de eerste plaats tot den Proselyten-doop. Deze doop was bij de opnemng van de Proselyten in het Israëlitisch verband geen op zich zelf staande plechtigheid, maar volgde eerst in de tweede plaats na de Besnijdenis. Doel en toelg van de Joodsche geestelijkheid was, om de afgodendienaars, die hun afgoderij prijsgaven, en tot den God Israels wilden overkomen, volstrektelijk met hun verleden te doen breken, en ze op alle manier op het Israëlitisch geestelijk terrein over te brengen. Hiervoor nu was uiteraard in de eerste plaats de toepassing van de Besnijdenis onmisbaar. De besnijdenis was van de dagen van den eersten Patriarch als symbool van het Genadeverbond geboden en aanvaard. Was nu de Besnijdenis strikt noodzakelijk voor wie uit Israël geboren waren, dan volgde hieruit van zelf, dat ze in nog strenger zin als eisch moest gelden voor wie uit de afgodische volken in Israël wilde overgaan. Te meer nadruk moet hierop worden gelegd, omdat men zoo licht geneigd is, den aan den Proselyt toegedienden Doop als het eigenlijke symbool van zijn opnemng in Israël te beschouwen. Dit echter is een onjuiste voorstelling. De Doop kwam bij het Proselytisme bij, maar eerst in de tweede plaats, en uitgangspunt van den overgang bleef steeds de toegediende Besnijdenis. De omstandigheid, dat er ook buiten Israël groepen waren en nog zijn, die evenzoo deze Besnijdenis aanwenden, laten we hierbij buiten overweging. Deze aanwending van de Besnijdenis buiten Israël was als zoodanig geen dwingend instituut, en had er evenmin gelijke beduidenis. We bepalen ons daarom hier tot die Besnijdenis, die onder Abraham's nakomelingen als vast gebod voor elk geboren van mannelijk geslacht was ingesteld, en deze Besnijdenis moest daarom onverwijld na de bekeering ook bij den Proselyt toepassing vinden.

Alleen maar, hier bleef het niet bij. Ook al was de Besnijdenis hoofdzakelijk, er was toch van meet af de eisch aan toegevoegd, dat de besneden afgodendienaar alsnu ook een waterdoop zou ondergaan en zijn offerande aan den God van Israël zou opdragen. Deze Doop kon de Besnijdenis niet vervangen, maar kwam er bij. De Doop was aan de Besnijdenis toegevoegd. En hierin nu lag van meet af dit opmerkelijke, dat hierdoor voor 't eerst ook de vrouw in officieel verband met den Eeredienst trad. Van Besnijdenis kon bij de vrouw geen sprake wezen. Vandaar dat er op heilig terrein niet met de vrouw kon gerekend worden. Thans echter, met de invoering van den Proselyten-doop, kwam hierin een veelbeteekenende wijziging. Den Doop kan de vrouw, en zelfs het jonge meisje, evengoed op zich zien toepassen als de man. Bij den man volgde het doopen dan op de Besnijdenis, maar voor de vrouw bleef de Doop op zich zelf staan, en erlangde daardoor voor de vrouw een veel ernstiger beteekenis. Ook de vrouw, ook het meisje werden nu toch in het heilige ceremonieel opgenomen. En zij 't al anders dan de man, zoo telde van nu af toch ook de vrouw voor den Eeredienst mede. Gevolg hiervan was, dat alsnu de Doop, dien man en vrouw zocht, steeds meer algemeen beduidenis verkreeg. De Besnijdenis gold voor den man alleen, de Doop voor man en vrouw beide, en wat even beslist er aan mag worden toegevoegd, de vrouw verkreeg er verhoogde beteekenis door. Gelijk uit heel de Israëlitische wetgeving blijkt, stond de vrouw in tal van opzichten bij den man achter. Voor wat de Proselyten betreft, trad hierbij nu een veel beteekenende wijziging in. De vrouw onder de Proselyten gold als een hooger staande persoonlijkheid. En daar nu ook onder de afgodische dienstdiensten de vrouw zoo vaak teruggezet was geweest, kon 't niet anders of de Proselytische vrouw nam van zelf een veel meer haar toesprekende positie in. Zij telde mede. Tot op zekere hoogte gold ze voor gelijk

waardig in het heilige met den man. Aan de bekeerde afgodische vrouw viel ten deel, wat de Israëlitische vrouw derven moest. Dit heeft er dan ook toe geleid, dat vooral vele vrouwen van hooger en aanlig en van sociaal meer beteekenende positie zich aandienden, om onder de Proselyten te worden opgenomen. Er staat dan ook in Hand. XVII: 4 zoo uitdrukkelijk bij, dat ook van 'de voornaamste vrouwen niet weinigen' zich tot den God van Israël bekeerden. Deze eigenaardige omstandigheid heeft ook in de martelaarsdagen, die straks komende waren, zeer beduidende beteekenis gehad. Juist het martelaarschap verhoogde toen nog op zeer bijzondere wijze de beteekenis van de hoogstaande vrouw, die bleek niet voor den dood terug te deinzen, maar zich van heeler harte voor de eere van haar Heiland in den dood gaf. Zonder overdrijving mag dan ook gezegd, dat de Doop van de tot Israels God bekeerde vrouw en op geheel het kerkelijk leven en in het bijzonder ook op de positie van de vrouw in het maatschappelijk leven van zeer verrekenden invloed is geweest. Reeds de Apostelen hadden hier een open oog voor. En vandaar het zoo veelzeggend getuigenis dat we uit Hand. XVII konden inlassen.

Hierbij mag evenmin uit het oog worden verloren, dat er een aanmerkelijk verschil ten deze intrad, al naar gelang men rekende met de bekeerde afgodische vrouwen, die in Palestina huisden, dan wel met de bekeerde vrouwen in de Verstrooiing, met name in Klein-Azië, in Griekenland en in Rome. In Palestina ging de meest overwegende invloed nog altoos van de Priesters en Schriftgeleerden uit. Niet zelden waren de bekeerde Heidenen in deze streken dan ook personen, bij wie van oprechte bekeering tot den God Israels nauwelijks sprake was. Jezus zelf betuigde dat de Pharizeën deze bekeeringen vaak 'kinderen der hel' maakten, erger dan ze zelf waren. Geheel anders daarentegen stond 't in de Diaspora of Verstrooiing. In Klein-Azië, Macedonië, Griekenland en Rome, woonden mannen en vrouwen van Heidensch origine, die zich in hun afgoderijen niet meer thuis gevoelden, in vrij groote groepen tot den Messias waren overgegaan. In de Synagogen van deze oorden was men toeschietelijk voor de nieuwe aankomelingen, dan in Palestina. Men kwam er de Heidenen, die iets hoogers zochten, tegemoet. Men begreep hun zielsbehoefte en ging er op in. Er was dan ook geen sprake van, dat er slechts enkelingen over zouden gegaan zijn; de schare die overging, groeide steeds aan. En hierop nu had de invoering van den Doop bij de Proselyten ongemerkt invloed. Ongemerkt toch traden in deze overkomende kringen de bekeerde vrouwen steeds meer op den voorgrond, en daar vooral de sociaal en intellectueel hooger staande vrouwen zich hiervoor vinden lieten, was het niet gezocht, maar vaak heel natuurlijk gevolg, dat juist in de hooger kringen zich het Israëlitische en straks het Christendom ingang wist te verschaffen. In Palestina bespeurde men hiervan weinig, maar in de Diaspora deed zich schier overal het verschijnsel voor, dat het de hooger geplaatste vrouwen waren, die den zedelijke en geestelijke stand van zaken, conform Gods Woord, wisten te leiden. Van de vrouwen ging allengs, voor 't minst in deze streken, meer beduidende invloed uit dan van de mannen, en dit bracht als vanzelf te wege, dat de Israëlitische opvatting, zelfs bij het mannelijk personeel, allengs zekere wijziging onderging.

Reeds vóór Christus geboorte had zich in de Diaspora zekere Hellenistische neiging vertoond. Hellenisme beduidt de gezindheid die onder de Grieken heerschte, en nu was het de zoo hoogstaande Griekse beschaving, die met name in de Diaspora ook op de Joden van steeds verder reikenden invloed was geworden. Al kan men niet zeggen, dat de Joden in de Diaspora hun geloof verzaakten, toch werden ze in hun opvattingen en voorstellingen allengs minder conservatief, minder streng Joodsch, minder Mozaïsch, om 't duidelijker uit te drukken. Men gevoelde hoe er zeer veel aanrakingspunten tusschen de proselytische en de Griekse cultuur waren aan te wijzen, die 't van de Mozaïsche stroefheid vaak in aantrekkelijkheid wonnen. Daaraan gaf men dan toe, zette zich zelf steeds meer in dat Hellenisme thuis, en won er door aan invloed. Paulus was ook in deze kringen te Tarsus thuis geweest, maar had er zich niet door laten medeslepen. Vandaar dat hij te Jerusaleem op het Sanhedrin zo met open armen ontvangen werd, maar toch nam dit niet weg, dat ook Paulus in dezen Hellenistischen kring van denkbeelden zeer

thuis was, en in zijn brieven gedurig doet blijken, hoe zijn kennis van het Hellenisme hem in staat stelde, om in Europa invloedrijk op te treden. Steeds moet er daarom op gelet, hoe er in deze bekeerde kringen van gewezen afgodendienaren op tweeërlei zeer onderscheidene soort van bekeerden te letten is. Men vond deze bekeerlingen in Jerusaleem en Palestina enerzijds, maar ook anderzijds in Rome, Athene en Klein-Azië, en al moet nu erkend, dat in beide streken een gelijk resultaat kon verkregen worden, toch bleek het steeds meer een feit, dat het wezenlijk resultaat sterk uiteenliep. Met Palestina als achtergrond was het resultaat veelal beperkt in omvang, meer oppervlakkig dan diep op de zaak ingaande, en juist hierdoor vaak zelfs tot giftige elementen leidend, terwijl omgekeerd in de Diaspora het resultaat veelal een bezielde karakter vertoonde, steeds rijker aan invloed bleek, en den grondslag legde voor de Christelijke Kerk, in haar straks opkomende gedaante. Zulks echter niet zonder de schaduwzijde, dat het Hellenisme den Schriftuurlijken geest verzwakte. Een gevaar waartegen met name de Apostel Paulus met zoo gelukkig resultaat is opgekomen, maar dat toch metterdaad aanwezig was en tot veel afdoeling in ketterische gevoelens geleid heeft.

Geheel los en onderscheiden van deze Proselytarische actie is wat in Johannes den Dooper de aandacht trekt. Wie in Johannes den Dooper een jeveraar van Proselytarische orde ziet, onderschat niet alleen de beteekenis van zijn optreden, maar mist hem geheel. Zoo beslist als 't slechts kon heeft de Christus het zelf met het oog op den Doop uitgesproken, dat geen profet of Godgezant vóór den Dooper ook is opgestaan, die met hem gelijk zou zijn te stellen. Het optreden en de verschijning van Johannes den Dooper was geheel enig. Er is dan ook geen sprake van, dat de Dooper zich zou hebben aangedien als een volgeling van de Proselytische school. Hij stond er veel meer geheel buiten, heeft er niets aan ontleend, er zich nimmer op beroepen, en zich nimmer voorgedaan als uit dien kring voortgekomen. Wat ons in het Evangelisch verhaal omtrent Zacharias en Elisabeth, als de ouders van Johannes, bericht wordt, draagt dan ook aanstonds een geheel ander karakter. Zijn geboorte was onder geheel bijzondere gegevens aangekondigd. Tusschen het Kindeke Jezus en het kindeke Johannes wordt reeds vóór de geboorte een sterksprekend verband gelegd. Elisabeth was in haar jaren reeds over de periode van vermoedelijk kramen heen. Aan geen kinderen dacht ze meer. Ook Zacharias sloeg de verwachting er van zich af, en werd met stomheid geslagen. Kortom, in al wat aan de geboorte van Johannes voorafging, spreekt iets geheel abnormaals, dat in geen enkel opzicht met het Pharizeesche leerwezen in verband stond. Met geen woord wordt ons gemeld dat Johannes de Dooper de scholen der Pharizeën zou bezocht hebben, en op die scholen zijn inzicht in het heilige zou hebben ontvangen. Het blijft alles bij Johannes, van den aanvang tot den einde toe, een geheel exceptioneel karakter dragen, en hoe angstig en ontzettend ook zijn bitter nimmer moge geweest zijn, toen Herodias zijn afgeslagen hoofd op een schotel tot haar moeder droeg, toch is en blijft zijn gehele verschijning onder Israël in den hoogsten zin eerbiedwekkend, van het leven der scholen geheel afgescheiden, en van geheel enig karakter in alles eeniglijk op den Christus gericht.

Elke poging, om den Doop van Johannes met den Proselyten-doop in rechtstreeksch verband te zetten, is dan ook steeds mislukt. De Doop, waarmede Johannes achte te moeten optreden, stond geheel op zichzelf, is door hem zelf alzo in gebruik genomen, en vond later zijn aansluiting aan den Doop der Apostelen, die toebediend werd in den naam van God Drieëinig. Al zag Johannes zelf helder in, dat zijn Doop nog niet de eigenlijke Doop was, die komen zou, en dat eerst de Messias den rijken en vollen Doop van zich zou kunnen doen uitgaan, hij heeft toch nimmer gearzeld om aan zijn eigen Doop een geheel enig en hoog karakter toe te kennen. Voor het doopen van den Christus zelf deinsde hij terug, en gevoelde meer behoefte om van Jezus gedoopt te worden, dan dat Jezus den Doop van hem zou ontvangen. Alleen op Jezus' stellig woord ging hij tot het Doopen van den Heiland over. Maar in niets werd hierdoor gedeerd aan het hooge en Goddelijk karakter dat aan zijn eigen Doop moest worden toegekend. De last en order om te doopen had hij niet van de meesters der Proselyten ontvangen.

Wat hij persoonlijk deed, deed hij op rechtstreeksch Goddelijk lastgeving. Vandaar dat zijn Doop geheel op zich zelf stond en alleen uit zijn verband met den straks in te stellen Christelijken Doop kan verklaard worden. Volgt men met eenige nauwkeurigheid het gesprokene, waarmede Johannes zijn bediening van den Heiligen Doop pleegde in te leiden, dan ontbreekt elk afdoend beroep op de zending der drie Patriarchen. God kon zelfs uit deze steenen, zoo betuigde hij, Abraham kinderen verwekken. Bijklaar voelde hij dan ook den drang, om zijn optreden van het Joodsche element in enger zin los te maken. De krijgsknecht die hem in de woestijn bezocht, is een der manschappen van het Romeinsche leger. Soms zelfs ontvangt men den indruk, alsof Johannes allen saamhang tusschen zijn optreden en de traditie der Joodsche religie afsnijdt, en aan een geheel nieuwe religie ingang poogt te verschaffen. Hij trad op als Godsgetuige. Niet als profet in de oude beteekenis van dit woord. Hij bracht slechts ééne Profetie, die omtrent het straks optreden van den Messias, en in die ééne profetie ging hij zelfs geheel op. Vandaar dat Jezus zelf hem dan ook het getuigenis gaf, dat er onder alle Godsmannen van het Oude-Testament niemand is opgetreden, die boven hem uitmuntte, of met hem ook maar op één lijn ware te stellen. De Dooper was een geheel eenige verschijning, gelijk er geen tweede in de H. Schrift voor ons treedt. Dit geheel enig karakter heeft de Christus hem dan ook uitdrukkelijk toegekend. Niemand, zoo getuigde de Heiland, was onder de Godsmannen van welker grooter dan Johannes, en slechts dit ééne ontbrak hem nog, dat hij het Koninkrijk der genade wel voorzag en aankondigde, doch dat hij zelf er nog voor stond, en er hier op aarde niet in kon gaan. Zijn voortzegging omtrent hetgeen in den Christus komen zou, was dan ook overweldigend: 'Ik doop u wel met water tot bekeering, maar die na mij komt, is sterker dan ik, wiens schoenen ik niet waardig ben hem na te dragen. Die zal u met den Heiligen Geest en met vuur doopen'. En dan gaat hij voort: 'Wiens wan in zijn hand is, en hij zal zijn dorschvloed doorzuiveren, en zijn koren in zijn schuren saambrengen, en zal het kaf met onuitblusselijk vuur verbranden.'

Volgt thans de derde gestalte waarin zich de Doopsvraag aan ons opdringt, dan gaan we veelvuldig met vooraf een zijdelingsche bedenking weg te nemen, die zich hier voordoeft. Met het derde of laatste vraagstuk waaraan we thans in zake den H. Doop toe zijn, nadere we de voleinding van den Doop in zijn bediening onder de werking van den Heiligen Geest. Deze inwerking had niet plaats in den Proselyten-doop, noch ook in den Doop van Johannes, den zoon van Zacharia, maar maakt bij den Christelijken Doop des Nieuwen Testaments juist het kenmerkende en onderscheidende van zijn geaardheid uit. Niemand heeft hierop helderder nadruk gelegd, dan de Dooper van de Jordaan. Ook de Apostel Paulus stond voor ditzelfde vraagstuk toen hij de eerste maal te Efeze kwam, en daar twaalf mannen vond, die betuigden in den Christus te gelooven, maar die niet gedoopt waren in den Heiligen Geest. In Hand. XIX: 2 lezen we desdaangaande, dat deze twaalf mannen betuigden niet eenmaal gehoord te hebben, of er een Heilige Geest, die alzo inwerken kon, was. De Apostel vroeg hen daarop: 'Waarom zijt gij dan gedoopt?'. En hierop luide hun antwoord: 'In den doop van Johannes'. En hierop sprak de apostel het nu op zeer interessante wijze voor hen uit: 'Johannes heeft wel gedoopt den doop der bekeering, zeggende tot het volk, dat zij gelooven zouden in dengene, die na hem kwam, dat is in Christus Jezus', en die hem hoorden werden gedoopt in den naam des Heeren Jezus; en — zoo volgt er dan — als Paulus hun de handen op had gelegd, 'kwam de Heilige Geest op hen, en zij spraken met vreemde talen en profeteerden.' Duidelijk komt hier alzo uit, dat de Christelijke Doop zonder 't verband met den Heiligen Geest zelfs niet denkbaar is. Hiermede nu scheen het bericht in strijd te komen, dat ons in Johannes III: 22 is voorgelegd, en ons meldt: 'Na dezen kwam Jezus, en zijne discipelen, in het land van Judea en onderhield zich aldaar met hen, en doopte, terwijl nog beslist in Joh. IV: 1 gemeld wordt: 'Als dan de Heere verstond dat de Pharizeën gehoord hadden, dat Jezus meer discipelen maakte en doopte dan Johannes.' In beide teksten wordt alzo op stellige wijze gemeld, dat Jezus zelf reeds bij zijn eerste optreden aan enkele personen den Doop heeft toebe-

diend. Dit nu heeft men vrij algemeen zoo uitgelegd, dat niet Jezus zelf deze Doopsbediening verrichtte, maar dat hij den Doop bediende liet door zijn discipelen. Ook onze Statenoverzetters geven gelijke uitlegging, en men kan veilig zeggen, dat van oudsher de meeste uitleggers zich hierbij hebben nedergelegd. Toch kan kwalijk ontkend, dat Johannes, indien hij 't alzo bedoelde, zich op eenigszins gewrongen wijze uittelt. Er staat toch zoo duidelijk als 't slechts kan, 'dat Jezus hier meer discipelen maakte dan Johannes.' Gereeder zou daarom de uitlegging zijn, indien men aannam, dat Jezus hier wel zelf als Dooper optrad, doch dat de hier door hem bediende Doop nog niet de Doop onder de inwerking van den Heiligen Geest is geweest, maar een Doop geheel gelijk aan Johannes' Doop. Op allerlei manier heeft Jezus zich bij zijn eerste optreden gevoegd naar de vatbaarheid die hij bij zijn hoorders onderstellen mocht. Van een toebediening van den Doop gelijk later, onder de intreding hierbij van den Heiligen Geest, kon alzo nog geen sprake zijn. Doch welke van deze twee opvattingen men ook zij toegedaan, of dat niet Jezus zelf doopte, doch dat hij doopen liet door zijn discipelen, ofwel, dat Jezus zelf doopte maar met een Doop als die van Johannes, het feit blijft, dat hier in geen geval sprake kan zijn van een Doop, gelijk ze later onder de heerschappij van den Heiligen Geest, eerst door de Apostelen, en straks door de Christelijke Kerk, is toebediend. Zie toch. Het staat er zoo overduidelijk, dat Jezus 'meer discipelen maakte en doopte dan Johannes,' en het stond er reeds evenzoo in het voorafgaande Kapittel. Wat beweeggrond kan nu bij Johannes ondersteld worden, dat hij zich zoo stellig en zoo scherp uitsprak, indien hij het metterdaad vlak andersom bedoeld had?

Er dient hier nog iets aan toegevoegd, en wel in de eerste plaats, dat hetgeen in Joh. III en IV bericht wordt, in het eerste begin van Jezus openlijk optreden voorviel, zoodat de discipelen nog in de eerste fase van hun opleiding voor het Apostolaat verkeerden. Ze verkeerden dientengevolge nog in een gansch andere positie, dan toen ze, blijkens Matth. X, voor de zending onder Israël macht en last ontvingen. Dit nu doet de vraag van zelf opkomen, welk recht in die eerste dagen na hun roeping aan de twaalfen kon worden toegekend, om met een gezag, als aan den Dooper verleend was, in Israël op te treden. De macht en bevoegdheid om den aanvankelijk formeelen Doop te bedienden, was oorspronkelijk aan niemand anders dan aan Johannes persoonlijk verleend. Hij was het die tijdens zijn omzwerven in de woestijn van Judea, bij de Jordaan den Doop der bekeering bediende. Dit nu was bij Johannes het gevolg van de geheel bijzondere zending, die hem was opgedragen, en Jezus, als hij over Johannes spreekt, doet zoo sterk mogelijk uitkomen dat deze Doopsbevoegdheid alleen aan Johannes was toebedeeld. Dat nu Jezus uiteraard hiertoe gelijke bevoegdheid bezat, spreekt van zelf, doch er volgt in het minst niet uit, dat de discipelen toen reeds met Apostolische bevoegdheid in de Doopsbediening konden optreden. Zelfs was bij Johannes in zijn Evangelie in hoofdstuk één en twee nog van geen twaalf discipelen sprake geweest. Eerst in Joh. II: 11 lezen we de mededeeling, dat 'zijn discipelen in hem geloofden.' Hier was alzo het eerste begin van hun nauwere aansluiting aan Jezus, en daarom verklaart het zich zoo gereedelijk, dat niet de discipelen, maar alleen Jezus zelf in de ambtelijke roeping van den Dooper kon intreden. Men lette er toch wel op, dat Johannes de Dooper nog niet gevangen was genomen, en zijn geestelijke taak bij den Jordaan nog steeds voortzette. Er staat toch zoo uitdrukkelijk in vs. 23: dat Johannes ook nog doopte in Enon bij Salim. Hoe kan nu ondersteld, dat alvorens Johannes roeping voldeed was, de discipelen als zijn concurrenten zouden zijn opgetreden? Dit zou toch geheel in strijd zijn geweest met het geheel enig karakter van de roeping van den Dooper. Dat Jezus doen kon wat Johannes deed, sprak van zelf, doch juist daaruit kan dan ook niet anders afgeleid, dan dat Jezus hier in de plaats van Johannes trad, en alsnu deed wat deze anders krachtens zijn bijzondere roeping verrichten moest en moest. Dat er daarentegen plotseling, terwijl Johannes nog in zijn ambt stond, geheel een reeks van discipelen zou zijn opgetreden, om hem het werk, als we ons zoo uitdrukken mogen, uit de handen te nemen, is toch niet waarschijnlijk. De eenige be-

denking die men tegen het feit, dat Jezus'als Johannes' concurrent zou zijn opgetreden, inbrengt, bestaat dan ook hierin, dat men den Johannesdoop nog wel goed genoeg voor de discipelen achtte, maar hem beschouwde als voor Jezus te laag staande. Jezus, zoo oordeelt men dan, kon krachtens zijn Messiaansche waardigheid niet anders dan den Doop, als gebonden aan den Heiligen Geest, toebedienen; een Doop als van Johannes den Dooper zou beneden Jezus waardigheid zijn geweest. Juist dit echter kan niet worden toegegeven. Blijkbaar heeft Jezus in zijn wonderen wel veelal uit Goddelijke machtsvolkomenheid gehandeld, maar er worden toch ook meer dan eens bericht, dat Jezus voor de genezingen die hij bewerkstelligde, uitwendige middelen van lager orde aanwendde. Zie 't in Joh. IX: 6, waar Jezus, om den blinde het gezicht te geven, gelijk er letterlijk staat, „spuwde op de aarde en slijk maakte uit dat speeksel, en dat slijk op de oogen van den blinde streek”. Een feit, dat in vs. 11, 14 en 15 door den blinde nogmaals vermeld wordt. En zoo nu ook belette niets, dat de Christus zelf, en niet zijn discipelen, toen de Dooper zelf nog doopte, tot het bedienen van gelijkssoortigen Doop overging. Van een optreden hiervoor van de discipelen naast Johannes kon geen sprake zijn.

Dr. A. K.

„Dan ontzet Gij mij met droomen.”

Dan ontzet Gij mij met droomen, en door gezichten verschrikt Gij mij.
Job VII: 14

Veelal pleegt men in onze droomen niet anders dan een onbeduidend spel der verbeelding te zien, en geraakt dan zoo licht in verwarring, indien in de Heilige Schrift gemeld wordt van droomen met hoog ernstige beteekenis. Denk slechts aan den droom die Jozef, straks de echtgenoot van Maria, plotseling bezielde, om naar Egypte te vluchten. Het gold hier toch niet minder dan het levensbehoud van het Kindeke Jezus. Herodes legde 't er op toe, om het pas geboren Kindeke van Maria te Bethlehem te doden, en toen was het in een droom, dat Jozef een ernstige waarschuwing ontving, om jongs uit Bethlehem te vluchten en het leven van het Kindeke Jezus te redden door een vlucht naar het oude Rijk van Phara. Deze droom van Jozef was niet een in hem opkomende gedachte geweest, niet een bezorgheid die hem vrees aanjaagde, maar een ingrijping Gods, die zijn Engel zond, om Jozef voor het dreigend gevaar te waarschuwen, en dit deed in een droomgezicht. Eerst waren de gezondeerde door Goddelijke openbaring (zoo staat er in vs. 12) vermaand, om niet tot Herodes terug te keeren, en zoo verroeken ze door een anderen weg naar hun land. Doch juist dit kon niet worden toegelaten. Het Kindeke Jezus moest, om voor Herodes veilig te zijn, heel het land uit, en het was hiervoor dat de Engel in den droom de nadere aanwijzing gaf, toen hij aan Jozef fluisterde: „Sta op en neem toe u het Kindeke en zijne moeder, en vlied in Egypte en wees aldaar totdat ik het u zeggen zal, want Herodes zal het Kindeke zoeken, om het te doden.” Jozef gehoorzaamde aan dit bevel van den Engel reeds den volgende morgen. Hij toog naar Egypte en bleef aldaar tot het bericht van Herodes' dood hem bereikte, en toen eerst is hij met Maria en het Kindeke naar het heilige land teruggekeerd.

Van de soms zoo ernstige beduidenis der droomen spreekt de Heilige Schrift ook in het Oude Testament gedurig. Zoo was het in de aloude historie van Jacob en Jozef, zoo was bij Salomo, bij Job, bij Daniel en in de Profeten van Jeremia. Zelfs bootsten de valsche profeten dit na. Doch hoe ook genomen, heel de Schrift door wordt gedurig van de hoogere betekenissen der droomgezichten geroep, en blijkt genoegzaam duidelijk, dat de droom oudtijds meer dan thans in het leven meesprak, en in dien zin ook door den Almachtige werd aangewend als middel voor de heilige Openbaring.

Feitelijk hebben we dan, in het Oude Testament vooral, met tweeledig betekenissen van den droom te doen. In de eerste plaats was men zich in het Oosten meer dan in ons Westen bewust van het gedurig ingrijpen van het droomgezicht in het leven van onze verbeelding; en ten tweede blijkt de droom in bijzonderen zin vaak dienst te hebben gedaan voor de heilige Openbaring. Beide soort droomen moesten natuurlijk scherp onderscheiden worden. De eerste soort droomen kwamen van zelf op, en hadden verder geen bijzondere betekenissen, doch de tweede soort droomen waren gezichten die God door zijn Geest in 's menschen geest deed opkomen, om hem een heilig gebodenis te openbaren. En dit laatste was met name het geval toen de Engel in den droom aan Jozef verscheen, en hiernaar uitwerkte, dat het leven van het Kindeke Jezus gered werd. De laatste soort droomen alleen hebben natuurlijk hoogere betekenissen, doch ook op de betekenissen van de ordinair droomen moet vooral bij de opvoeding onzer kinderen, maar toch ook met het oog op ons eigen leven, althans geleet.

Nu verschilt het zoo sterk, zoo veel als de één en zoo weinig als de ander van zijn droomen te lijden heeft. Dit onderscheid komt op uit het verschil in karakter. Ontving iemand een weinig bewogen, meest bezonnen karakter, dan zal de droom hem in het nachtelijk uur slechts zeer zelden verschrikken. Ontving een kind daarentegen een hartstochtelijk karakter, van felle, opbruisende gaardheid, dan zal het allicht in het nachtelijk uur door een bangen droom verschrikt worden, en waakt het dan op, de bedstede verlaten en troost bij zijn ouders zoeken. Het is de gaardheid van den jongen persoon die hier meesprekt, en veelal blijven deze schuldige van het droomgezicht tot de jaren der jeugd beperkt. Met een gij van angst kan zulk een zangonisch kind dan wakker worden, en opvliegen. Doch ook waar dit verschijnsel, bij kinderen van minder hartstochtelijk karakter, stiller en kalmer toegaat, rare droomen heeft elk kind op zijn beurt toch, en angst is de angst die door zulke droomen kan gewekt worden.

Wij ouderen van dagen lijden hier gemeentelijk minder aan, omdat verreweg onze mees-

droomverschijnselen niet door ons bepeurd worden. Natuurlijk is het niet juist wat de meeschen zich inhielden, alsof een lange nacht slechts één enkel droom zou kennen, en alsof die één droom juist eerst op zou komen tegen het oogenblik dat we onwaken. Ook in den slaap is onze geest aldoor in ons bezig. Soms ziet men dit aan een kind, dat midden in den slaap angstige trekken op zijn gelaat doet spelen. Maakt men zulk een kind dan midden in den nacht wakker, dan hoort men aanstonds, wat zijn geest in spanning bracht. Dit kan dan niet anders. Als we in onzen slaap in dommelen, uit de zichtbare dingen om ons heen afzwerfen naar het verborgene in onzen geest, zoo blijft toch allerlei voorstelling in ons spel, en bewegen allerlei beelden, ideeën en voorstellingen zich in onzen geest op en neder. Slapen we nu diep, dan laat dit alles onzen geest ongedaard, maar nadert het wakker worden, zodat de diepe slaap ons ontglipt, dan gaan al die voorstellingen weer in onzen geest over, en kunnen ze ons zelfs verschrikken.

Doch al is zulk onnadenkend droomen meest buiten ons bewustzijn opgaand en zonder betekenissen, toch vraagt ook dit droomen van ons, dat we er op letten. Immers al die droomen is niet bij alle menschen kinderen eender, maar draagt tot op zekere hoogte bij een ieder een eigen vorm. Vertelt men elkaar zijn droom, dan ontwaart men telkens, dat men zelf zulk een droom nooit zou gehad hebben, terwijl men omgekeerd zelf herhaaldelijk droomen heeft, die meer bijzonder bij ons thuishooren, met onze levensomstandigheden samenhangen, en voor ons een geheel eigen beduidenis hebben. Tot op zekere hoogte kan men zich zelf ten deele uit zijn droomen leeren kennen. Gelijk Job 't uitriep: „Zoo ontzet Gij mij met droomen?”, zoo gaat 't feitelijk nog steeds in het leven toe. Wat de Herenbuiters in hun lied zingen: „Wees, o Jezus, in mijn droom mijn lust!”, houdt een diepe waarheid in. Een bedorven geest kan in zijn droom zondige aandoeeningen te voorschijn roepen, die een ander, met reiner geest behept, nooit kent.

Ieder op zijn beurt laat in zijn droom de gewaarwordingen van zijn geest spelen. Wie op 't slechte en zondige bedacht is, droomt van 't gemeene en schandelijke, en daarentegen zal wie God zoekt, ook in zijn droomen gewaarwordingen kennen, die hem, wordt hij wakker, als van zelf in den geest der gebieden overleiden. Het zou dan ook geen wonder zijn, indien de ouders ook van de droomen der kinderen meer notitie namen, en zoo bij ons Christelijk onderwijs het opsporen van het onheilige in de verbeeldingswereld meer meesprak. De droom kan ons heiligen; maar al te vaak moet beelden, dat de droom ook soms het onheilige in ons hart dient.

Dr. A. K.

Amsterdam, 3 October 1919.

De wijze, waarop Ds. Netelenbos op verschillende plaatsen in ons land optreedt, om, terwijl de procedure tegen hem nog gaande is, publieke protest-reden tegen zijn schorsing te gaan houden, en tegelijk voor zijn eigenaardige opvattingen propaganda te drijven, kan kwalijk dienen om de sympathie voor zijn persoon te verhoogen. Natuurlijk kan niemand in ons vrije Nederland belet worden om de grieven, die hij meent te hebben, voor het groote publiek uiteen te gaan zetten. Maar een predikant heeft zich zelf toch wel ernstig af te vragen, in hoeverre hij van dit recht van het „vrije woord” gebruik mag maken. Het ambt, dat hij bekleedt, legt hem zekere verplichtingen op. En bovenal dient hij te zorgen, dat de Kerken, in wier dienst hij staat, niet door zijn optreden in een hatelijk daglicht worden gesteld.

Reeds het feit nu, dat de liberale pers zich in dit optreden verkenkent, hem op alle manier looft en prijst, en zich beijvert breede verslagen van zijn redevoeringen te geven, had hem tot voorzichtigheid moeten manen. Het is altoos een zeer verdacht teken, wanneer de liberale pers met zoo bijzondere waardeering over een dissident in onzen kring spreekt, want de geest van de liberale pers staat diep vijandig tegen al wat kloek en beslist Gereformeerd is. Men ziet dan ook telkens, hoe degenen, die voor het echt-Gereformeerde beginsel het opnemen, door haar gesmaad en verguisd worden, terwijl omgekeerd al wat tegen het Gereformeerde beginsel ingaat, door haar geflikfluoid en geprezen wordt. Lof van deze liberale pers zal daarom voor ieder, die waarlijk het Gereformeerde beginsel lief heeft, steeds een zeer bedenkelijk teken zijn.

Maar ook al laten we dit argument rusten, dan kan het toch zeker niet de juiste weg zijn, dat een predikant onzer Kerken openlijk gaat optreden voor een zeer gemeene schare, waarvan het meeren deel niet eens lid onzer Kerk is, om daar zich te gaan beklagen over onrecht, dat hem zoo zijn aangedaan. Ons Gereformeerd Kerkrecht kent gelukkig een beteren en uitnemender weg, dan dat brengen van zijn eigen twistzaak voor de vierschaar der wereld. Wie meent verongelikt te zijn, kan in onze Kerken zich steeds beeroepen op een *meerdere vergadering*. De weg tot herstel van grieven staat dan ook voor Ds. Netelenbos open. Hij kan zich van de beslissingen der Classis en der Provinciale Synode beeroepen op de Generale Synode. En hij toont al zeer weinig vertrouwen te hebben in de rechtmatigheid van zijn zaak, wanneer hij, in stee van dezen wettigen weg te bewandelen, zich tot de volksmassa gaat wenden.

Het is dan ook volkomen juist gezien, dat de predikanten van de Gereformeerde Kerken, waar Ds. Netelenbos optrad, zich onthouden hebben van met hem in polemiek te treden. Het uitnemende antwoord dat Ds. Rullman hem te Utrecht gaf en dat daarna in de pers gepubliceerd werd, was volkomen voldoende. Al is het waar, dat bij de kerkelijke procedure, tegen Ds. Netelenbos gevoerd, verschillende misslagen begaan zijn, die ook wij betreurd hebben, omdat de zaak zelve daardoor vertroebeld werd, het kan thans wel voor niemand meer twijfelachtig wezen, dat de beweging,

aan wier hoofd Ds. Netelenbos zich gesteld heeft, een zeer bedenkelijk karakter draagt. Maar het pleit daarover behoort niet voor een vergadering van zeer gemengd allooi, maar voor de Kerk zelve gevoerd te worden. Het gaat, zooals het thans blijkt, niet om het vervullen van een predikbeurt in de Hervormde Kerk, of om het gebruiken van een ietwat vreemde uitdrukking als „Christuservaring”, maar om het principieele en alles beheerschende vraagstuk van het gezag en de inspiratie van de Heilige Schrift. Op dit punt zal, wanneer Ds. Netelenbos niet tot andere inzichten komt, de beslissing moeten vallen.

En deze beslissing zal voor de toekomst onzer Kerken van zeer groot gewicht zijn. Het geval van Ds. Netelenbos staat niet alleen. Ook Dr. Jansen van Eindhoven heeft gemeend zijn ambt in onze Kerken te moeten neerleggen, omdat zijn opvatting van de Schrift niet met de Belijdenis onzer Kerken overeenstemde. En hij, die nog kort geleden predikant in onze Kerken was, treedt nu reeds openlijk op als een vrijinnig predikant en zoekt een moderne gemeente. En in *Bergopuwaerts* werd onlangs beweerd, dat er onder de Gereformeerde predikanten wel meer waren, die het niet met de Gereformeerde belijdenis op dit punt eens zijn, maar dit opzettelijk verbergen onder het gebruik van „Gereformeerde termen” om in stilte den grond te bereiden, waarop straks de jongeren zullen kunnen voortbouwen.

Of dit laatste juist, weten we niet. Maar wel is zeker, dat er bedenkelijke verschijnselen zich voordoen, die tot een *cautele consules* nopen. De Kerken mogen wel met ernst toezien. Want als de vastigheid der Schrift wordt losgelaten, dan is de grondslag ondermijnd, waarop heel de Belijdenis rust.

Een nieuwe richting.

Er is, naar het schijnt, een nieuwe richting aan 't opkomen, die zich noemt met den hybridischen naam van *ethisch Gereformeerd*.

Ze moet vooral onder de jongeren worden gevonden. Nu zegt op zich zelf deze toevoeging van *ethisch* bij den naam van *Gereformeerd* niets.

Ethisch toch beteekent letterlijk: zedelijk. Bedoelt deze richting nu niet anders, dan dat men op het zedelijk leven nadruk wil leggen, dan bestaat hiertegen geen het minste bezwaar.

Het echt-Gereformeerde heeft altoos voor het zedelijk leven zeer hoge eischen gesteld. Calvin gaf in zijn Institutie de eerste Protestantische Ethiek. Onze Heidelbergse Catechismus ontwikkelde aan de hand van den Decaloo de eischen Gods voor het zedelijk leven zeer breed en diep. En het Puritanisme, dat de zedelijkheid zoo hoog deed staan, is Gereformeerden huize.

Doodte orthodoxie, leerheiligheid, en zweeren bij enkele abstracte dogma's, maar zonder dat het hart er deel aan heeft of het leven er aan beantwoordt, is niet Gereformeerd. Het woord Gereformeerd zelf sluit dit uit. Gereformeerd eischt een reformatie ook van het hart en van het leven. En er is zeker niemand, die er bezwaar tegen zal hebben, wanneer ook op deze zijde van het echt-Gereformeerde met nadruk gewezen wordt.

Maar onder de uitdrukking „ethisch” verstaat men nu eenmaal in ons land iets anders. Het is de aanduiding geworden van een theologische richting, die van huis uit Duitsch, meer in Duitschland dan in ons Gereformeerd Nederland thuis hoort. Het is een richting, die zwendend en onbelijnd is wat de belijdenis betreft; die om de „leers” weinig geeft, maar alleen nadruk legt op het leven; die de autoriteit der Heilige Schrift los laat, en drijft op het subjectieve gevoelsleven; die de rechtvaardigmaking door het geloof alleen, op den achtergrond schuift en de heiligmaking op den voorgrond.

En in dien zin opgevat, staat deze ethische richting lijnrecht tegenover het Gereformeerde leven.

Wie ethisch en Gereformeerd wil zijn, wil vuur en water saam verbinden. En van de saambinding geldt, wat een Fransman eens geestig opmerkte, que l'adjectif devore le substantif. Of om het bij zijn Hollandsch uit te drukken: het bijvoegelijke naamwoord doordt het zelfstandig naamwoord.

Ethisch-Gereformeerd wil zeggen, dat men heeft opgehouden Gereformeerd te zijn en ethisch is geworden.

Maar waarom dit laatste dan ook niet liever openlijk gezegd?

Men schouk dan klaren wijn en ieder kon dan weten met welke richting men te doen heeft.

De politieke pers en onze Kerken.

Er is een tijd geweest, dat de politieke pers zich weinig met het kerkelijk leven bemoeide. Men gaf wel enkele nieuwsberichten over hereopen van predikanten enz. maar liet verder de Kerken rusten. Zooals de kerkelijke bladen zich niet bemoeiden met de politiek, zoo de politieke bladen niet met de Kerken.

Thans is hierin een omkeer gekomen. Vooral de liberale pers wijdt thans kolommen aan kerkelijke vraagstukken. Hele stukken uit kerkelijke bladen worden overgenomen. Er is blijkbaar ook in deze liberale kringen een belangstelling gekomen voor het kerkelijk leven als nooit te voren.

Op zich zelf ligt hierin een verblijdend teken. Er blijkt uit, hoe de Kerk en het religieuze leven nog altoos een macht is in ons vaderland, waarmee men rekening wil houden. En voor menig liberaal, die natuur-

lijk nooit kerkelijke bladen leest, is deze kerkelijke rubriek het eenige middel, waardoor hij op de hoogte komt van wat er in de kerkelijke wereld omgaat.

Indien de politieke pers er zich toe beperkt om verslagen te geven van belangrijke kerkelijke conferenties, uitknipsels gaf uit kerkelijke bladen, zooals men dit ook doet van wetenschappelijke vergaderingen en van wetenschappelijke tijdschriften, dan zou hiertegen zeker geen het minste bezwaar bestaan.

Wel is het echter bedenkelijk, dat de politieke pers door dit Kerknieuws tracht invloed op het kerkelijk leven zelf uit te oefenen.

Het echt-liberale standpunt is juist, dat Kerk en politiek streng gescheiden moeten blijven. De Kerk mag op de politiek geen den minsten invloed uitoefenen. Maar is het dan niet ietwat zonderling, dat deze liberale politieke pers wel voortdurend tracht het kerkelijk leven te leiden en aan te geeft, hoe het kerkelijk leven zich ontwikkelen moet!

En nog zonderlinger is, dat deze liberale pers, die van Rome op politiek gebied niet veel hebben moet, daarbij op kerkelijk gebied min of meer romaniserende tendenzen vertoont. Zoo werd onlangs in een onzer grootste en invloedrijkste liberale bladen een pleidooi gevoerd om de „blecht” in onze Kerken in te voeren, en kort daarna kwam weer een artikel, waarin de voortreffelijkheid van het episcopaat in het licht werd gesteld.

Toch zouden deze extravagantiën ons koud kunnen laten, wanneer deze liberale bladen alleen hun aandacht wijdden aan de Hervormde Kerk. Maar ook onze Gereformeerde Kerken worden besproken op een wijze, die een zeer eigenaardig karakter draagt.

Reeds de uitknipsels uit onze Kerkelijke Pers toonen, hoezeer het dezen redacteuren te doen is, niet om een objectief overzicht te geven van wat er belangrijks in onze Kerken omgaat, maar om een bepaald doel na te jagen. Wat dat doel is, is niet onduidelijk. Al wat dienen kan om onze Kerken in een min of meer bespottelijk daglicht te stellen, wordt overgenomen. Zoodra er een vuurtje van verdeeldheid glinstert, is de liberale pers er bij om dit vuurtje aan te blazen. En al wat in onze Kerken min of meer afwijkt van de Gereformeerde lijn, wordt in deze liberale Pers toegejuicht. Zelfs vindt men in deze liberale Pers in den laatste tijd schier een vaste rubriek onder het opschrift: van Gereformeerde zijde schrijft men ons, waarin dan allerlei malcontenten hun hart uitstorten.

Uit dit alles blijkt wel, hoe de liberale Pers in onze Gereformeerde Kerken een sta-in-den-weg ziet. Het echte onversalste Calvinisme is altoos het beste bolwerk tegen het Liberalisme gebleken. En daarom moet het divide et impera: verdeel en heersch, worden toegepast. Of liever nog, de liberale pers zou in haar vuistjelen, wanneer zij in onze Gereformeerde Kerken het stoere en onversalste Calvinisme het onderspit kon laten delven, zooals het haar in de Hervormde Kerk gelukt is.

Dat een werkelijk Gereformeerd aan dit spel zou willen meedoen en daartoe de liberale pers als sprekentrompet zou gebruiken, is natuurlijk ondenkbaar. De Gereformeerde „mens”, die achter het masker der anonimiteit verborgen, in de liberale pers stukken inzendt, is niet anders dan een verkapt liberaal.

Geen goed voorbeeld.

Het droeve feit, dat een onzer predikanten, die twintig jaren onze Kerken gedient had, gemeend heeft ontslag uit den dienst te moeten vragen ten einde tot een anderen staat des levens over te gaan, daar hij nog nimmer van zijn tractement had kunnen leven en daarom in het belang van zijn huisgezin en de opvoeding en toekomst zijner kinderen een anderen werkkring meende te moeten zoeken, mag ook in ons blad niet onbesproken blijven.

En dan zij in de eerste plaats uitgesproken, dat wij dit voorbeeld zeker niet navolgenswaard achten.

Volkomen terecht toch merkt Ds. Hepp in de *Watergraafsmeersche Kerkbode* op, „dat al is het voor de predikanten hard, wanneer zij hun gezin niet kunnen onderhouden en hun kinderen geen opvoeding kunnen laten geven volgens hun stand, de bedoelde predikant dit alles toch van te voren geweten heeft. Ieder, die zich aan het predikambt geven wil, moet zich van te voren bewust zijn, dat hij een groot financieel offer heeft te brengen, en als hij desniettemin kiest den Heere te dienen in het Evangelie, dan moet hij die keuze, wat er ook gebeure, gestand blijven. Hij mag de kerk, die hij dient, op hare verplichting wijzen; hij mag den Heere om uitkomst bidden; maar zijn post verlaten om des gewins wille mag hij niet.” Dit nu is volkomen juist, evenzeer als de opmerking, die hij er aan toevoegt: „Stel eens, dat alle predikanten, die onder financiële zorg gebukt gaan, zijn voorbeeld volgden? Wat moest er dan van onze Kerken worden? Tal van gemeenten raakten dan op eenmaal herderloos, en dat in een tijd, waarin er reeds zulk een nood aan predikanten heerscht en waarin de geloovigen zooveel leiding en voorlichting van noode hebben!”

Het is dan ook kwalijk denkbaar, dat iemand, die waarlijk door God tot dit ambt geroepen is en een herdershart bezit, alleen om deze redenen zijn ambt zou neerleggen. Een Paulus, die liever met handenarbeid zijn onderhoud verdiende, dan de gemeente te bezwaren, maar het Evangelie prediken bleef, heeft anders gehandeld. En het is volkomen te begrijpen, dat de Classis, die over dit verzoek te oordeelen had, al wilde zij den overgang

tot een anderen staat des levens aan dezen predikant niet beletten, het gevraagde eervolle ontslag met behoud van de rechten van predikant hem niet verleend heeft.

Maar hoe beslist deze daad moet worden afgekeurd, ook om het gevaar van navolging, dat er in schuilt, toch mogen onze Kerken wel met nadruk er op gewezen worden, dat zij hun dienaren niet al zuchtende hun arbeid verrichten laten. Er zijn gelukkig tal van Kerken, die dit hebben ingezien en het tractement van hun predikant reeds belangrijk hebben verhoogd. Ook weten we zeer wel, dat de schuld, wanneer dit niet voldoende geschiedt, niet altoos alleen bij de gemeente ligt. Waar een predikant het hart der gemeente heeft, gaan de beurzen ook wel open. Maar een predikant, die zijn gemeente verwaarloost en nauwelijks naar zijn gemeentelieden omziet, heeft het aan zich zelf te wijten, wanneer het peil der offervaardigheid niet stijgt, maar daalt.

Maar al moet met dit alles rekening worden gehouden om een billijk oordeel te vellen, toch valt het niet te ontkennen, dat er nog altoos Kerken zijn, tot wie het besef niet schijnt te zijn doorgedrongen, dat het leven, zooals Minister de Vries nu pas meedeelde, meer dan 90 pCt. duurder is geworden en een predikant zelfs met een duurtetoelag van een paar honderd gulden er dus niet meer komen kan. Nu kunnen onze predikanten geen syndicaten vormen en geen proteststakingen tegen zulk een „hongerloon” gaan houden. De Kerken zelf hebben in te zien, dat de tractementen vergeleken bij den toestand vóór den oorlog meer dan verdubbeld moeten worden. Was vroeger een tractement van f 1200—1500 op een dorp het gemiddelde, thans heeft reeds meer dan een classis uitgesproken, dat het minimum-salaris f 2800 a 3000 moet zijn. Ook van de predikanten geldt, dat de arbeider zijn loon verdient nu al heel wat meer dan een stadspredikant.

Zien onze Kerken dit nu niet in, dan brengen ze onze predikanten in verzoeking om een anderen „staat des levens” te gaan zoeken. Niet uit winstbejag; niet omdat zij hun ambt niet langer willen bedien; maar uit nood. Dat dit van de zijde van zulk een Dienaar zonde is, geven we toe; men mag het ambt, waartoe God ons riep, niet trouweloos verlaten. Maar de schuld van deze zonde zou dan voor een niet gering deel op de Kerken zelve terugvallen, die door te karig loon tot dezen droeven noodstaat aanleiding gaven.

De Classis Batavia.

Het is een bewijs van toenemende levenskracht, dat de verspreide Gereformeerde Kerken op Java, die dusver als „buitenkerken” onder dak waren gebracht bij de Classis 's-Gravenhage, het besluit genomen hebben om een voorloopig classicaal verband te vormen. Dit besluit werd reeds genomen op de vergadering dezer Kerken in Augustus 1918 te Djokjakarta gehouden, en daarvan werd toen kennis gegeven aan de Classis 's-Gravenhage, die bij missive van April 1919 antwoordde, dat zij dit besluit van harte toejuichte en hare medewerking zou verleenen, opdat de a.s. Generale Synode aan deze Classisvorming haar zegel zou hechten. In de zomermaand van dit jaar is dan ook een nieuwe vergadering van deze Classis gehouden, welke besloot aan deze Classis den naam van „Classis Batavia” te geven, en voorts verschillende besluiten nam omtrent evangelisatie enz. Ook de Kerk van Medan op Sumatra, die onder de uitnemende leiding van Ds. Harrenstein zoo bloeit, dat reeds een hulp-prediker noodig bleek, als hoedanig de pas in Heidelberg gepromoveerde Doctor J. Bavinck spoedig naar Indië hoopt te vertrekken, heeft zich bij dit Classicaal verband aangesloten.

Dat de Kerken in Indië niet gewacht hebben, totdat de volgende Generale Synode deze Classisinstelling goedgekeurde maar nu reeds tot een voorloopige instelling van dit Classicaal verband zijn overgegaan, moge misschien formeel niet geheel in orde wezen, maar het feit zelf kan niet anders dan verblijdend worden genoemd. Zoolang nog slechts een zeer enkele Kerk op Java zich bevindt, kon het wel niet anders, of deze Kerk moet als „buiten kerk” bij een onzer Classen worden ingedeeld. Zoo behooren ook de Gereformeerde kerken van Brussel en Antwerpen als buitenkerken bij de Classis Dordrecht. Maar natuurlijk kan dit op den duur niet zoo blijven, vooral niet voor deze Indische Kerken, die geen afgevaardigden naar Holland konden zenden om de Classis bij te wonen, zoodat alle besprekingen en regelingen schriftelijk moesten geschieden. Met zulk een correspondentie ging, vooral gedurende den oorlog, veel te veel tijd verloren. Het spreekt daarom van zelf, dat zoodra deze Kerken in kracht en aantal toenamen, ze een zelfstandige Classis zouden vormen. Nu er behalve in Batavia en Soerabaja ook Gereformeerde Kerken zijn gekomen in Bandoeng en Djokjakarta en te Medan op Sumatra, was het aantal Kerken wel voldoende om zelfstandig als Classis op te treden. Op de vergadering dezer Classis, te Bandoeng dit jaar gehouden, waren met keurstem 12 afgevaardigden, te weten 5 predikanten, 6 ouderlingen en 1 diaken.

Zoo begint er in Indië een zelfstandig kerkelijk samenleven te ontstaan, en we juichen dit van harte toe. Ds. Aalders, de predikant van Batavia, wees er dan ook terecht op in het *Indische Kerkblad*, dat deze samenkomst een feit van gewicht is geweest voor het Indisch Kerkelijk leven. De geest die de broeders bezielde, was in geen enkel opzicht om het verband met de Gereformeerde Kerken in Nederland

losser te sluiten in de Kerke mogelijk de ernstige eigenaard Indië, het ontwikkel te brenge

In het verslag a directie n richting v vragen in van barm om steun komen d van de l die nu d openbaar wezenlijk gegrepen bouw ove

De Dis heid, dat kan vold noeg kapi om op t leggen h en obligat en ook i deze. Ma volk zijn waarde v denke al papieren, en geen geld bele van een helpt teg

Men v voor dege afwonen, de Kerk Het sc hierop ca We bes Gods v op Zonda De rust niet voor

En is l den Zon beiden er wandeling dat de f moeten g Prof. V bijeenkom De uitdri Christide en daav niet metu tendom te Of wil zelf, lijkt wonderw zeta ver den keme Het fie een volke dient in Sabbats-h onze dorp

Menige Kerk wo ligt in de maal ter fiets, zom ter Kerk

En wat slecht ter ling hem een fiet opgaan n

Tewil wel op n anders de deling lie in de Ke fiets naar Het is fietsen zoc vooral op zocht wo predikatie

Menige ook gezor afzonderlij om deze, daaruit m strenge n Kerk te w De Sal mensch, Sabbath.

In hartel iven f 10 terdaan, v Mevr. de w

Onder hi in de Rotto

De gedach heid van het loep der een en weidom de éénen zich